

DE GEWONE HAMSTER IN ZUID- EN MIDDEN-LIMBURG

Anneke Clason

Sinds wanneer komt de gewone hamster (*Cricetus cricetus*) in Nederland voor? Om op deze vraag antwoord te kunnen geven wordt teruggekeken in de literatuur. De gewone hamster bewoont in Eurazië in een gordel tussen 44-59 °N en 5°95' O löss- en leemgronden tot 400 meter hoog (afb. 1). Piechocki (1970) vermeldt dat de hamster alleen steppen en landbouwgronden tot 400 meter hoogte bewoont. Niethammer (1982) noemt een open landschap, niet te natte gronden en zware leem- en leem/kleigronden als woongebied van de gewone hamster.

Palaeontologie

In het Pleistoceen komen verschillende hamstersoorten in Europa voor, maar van welke soort de gewone hamster afstamt, is niet duidelijk. Vondsten duiden op een Laat Glaciaal-Postglaciaal voorkomen van de hamster in Midden-Europa (Niethammer, 1982), terwijl uit meer naar het noorden gelegen gebieden geen hamstervondsten bekend zijn. Storch (1974, geciteerd door Niethammer, 1982) determineerde Jongpleistocene hamsterresten uit Duitsland in het gebied tussen Donau en Hessen als *Cricetus major* en vraagt zich af of *Cricetus cricetus* niet eerst in het Holoceen is binnengekomen.

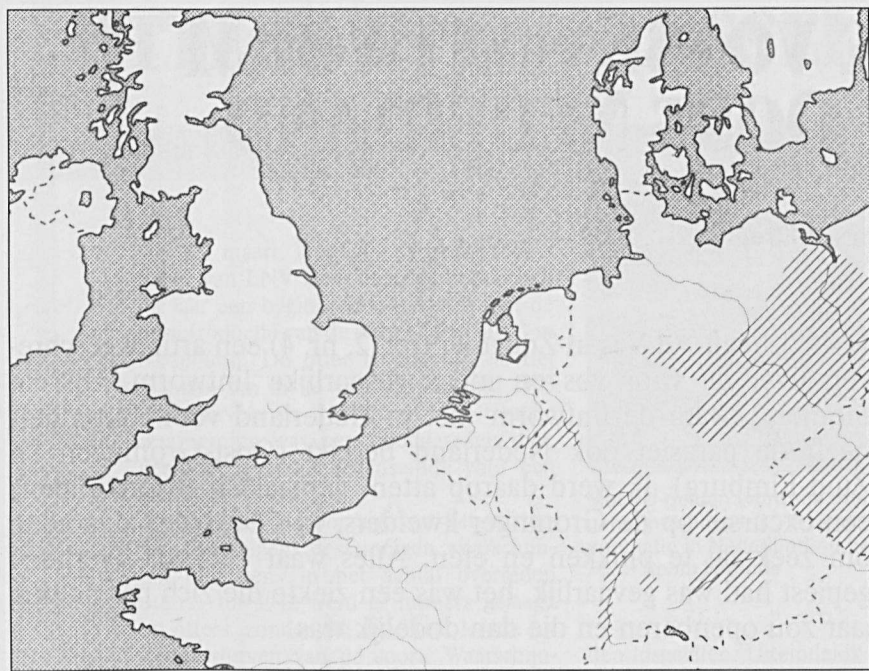
Nederland

Na het Pleistoceen ontwikkelt zich in Europa een gesloten bosvegetatie, zeker geen biotoop voor de gewone hamster. Het is dan ook waarschijnlijk dat de gewone hamster met de eerste boeren naar Midden- en Noordwest-Europa en ook naar het lössgebied in Zuid- en Midden-Limburg komt, hoewel Schegel in 1870 de hamster niet noemt.

De eerste boeren in Nederland, de Bandkeramiekers, genoemd naar het

De hamster komt voor op landbouwgronden. Is de hamster door toedoen van boeren naar Nederland gekomen?

Foto: Dick Klees

Afb. 1. Verspreiding hamster
(Bron: Europese Zoogdieratlas)

met bandmotieven versierde aardewerk, woonden van ca. 5400 tot ca. 5000 v.Chr. (Lanting & Van der Plicht, 2002) in Zuid- en Midden-Limburg op de lössgronden. Ook elders in Europa bewonen deze boeren de lössgronden. Volgens Bakels (1978) was het duidelijk door het werk van Jansen en Van Zeist dat ook in Nederland het gehele lössgebied, inclusief de plateaus, bebost was. De bandkeramische boeren ontsloten het bos door het kappen van bomen waarvan de stammen gebruikt werden voor het bouwen van grote huizen, om plaats te maken voor akkers voor het verbouwen van granen en weiden voor het grazen van vee.

In het kalkarme Nederlandse lössgebied worden geen dierlijke resten gevonden. De beenderen lossen op. Directe bewijzen voor het voorkomen van de hamster in voor- en vroeghistorische tijden zijn er niet. Wel is het voorkomen van de gewone hamster in die tijden waarschijnlijk.

Tegenwoordig wonen er nog steeds hamsters in Zuid- en Midden-Limburg. De soort wordt nu echter bedreigd door de boeren. In Nederland en Noordwest-Duitsland zou de soort achteruitgaan door een tendens naar grote, onkruidvrije landbouwarealen (Niethammer, 1982) en het vernietigen van burchten

en netwerkpopulaties (Van Apeldoorn et al., 1998).

Conclusie

De gewone hamster kwam waarschijnlijk ca. 7000 jaar geleden door toedoen van boeren naar Nederland. Zal de hamster door toedoen van de tegenwoordige boer weer uit Nederland verdwijnen? Daarover in een volgend nummer van Zoogdier meer. 🐹

Literatuur

Apeldoorn, R.C. van, W. Nieuwenhuizen, M.M.V.C.H. Klein Douwel en P.L.L. Thomas, 1998. Overlevingsplan hamster (*Cricetus cricetus*): analyse van knelpunten, oplossingsrichtingen en voorwaarden voor een duurzame toekomst in Limburg. IBN-DLO, IBN, Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Das en Boom. IBN-rapport 380.

Bakels, C.C., 1978. Four Linearbandceramic settlements and their environment: a palaeoecological study of Sittard, Stein, Elsloo and Hienheim. Proefschrift Leiden.

Lanting, J.N. & J. van der Plicht, 1999-2000. De 14C-chronologie van de Nederlandse pre- en protohistorie. III: Neolithicum. *Palaeohistoria* 41-42, pp. 1-110.

Niethammer, J., 1982. *Cricetus cricetus* (Linnaeus, 1758). Hamster (Feldhamster). *Handbuch der Säugetiere Europas*, Band 2/1. Nagetiere II, pp. 7-28.

Piechocki, R., 1970. De gewone hamster. Het leven der dieren. *Grzimek*, deel XI. Zoogdieren, 2.

Schlegel, H., 1870. *Natuurlijke historie van Nederland. De zoogdieren*. Funke, Amsterdam.